

DE GEBEURTENISSEN IN DE ROTTERDAMSCH E TAND-
HEELKUNDIGE VEREENIGING GEDURENDE DE
PERIODE JANUARI 1918 TOT FEBRUARI 1926.

Zoals collega Joh. J. Griffijn reeds in het vorige artikel heeft beschreven, trad in Januari 1918 een nieuw bestuur op: Leopold Frank, Voorzitter, J. J. Backer Dirks, Secretaris en H. Huisinga, Penningmeester. De samenstelling, die in de voorgaande jaren veel gelijkenis had met een „Bestuur voor het leven” had een groote wijziging ondergaan. Griffijn, Januari 1910 aanvankelijk gekozen als Secretaris, zou zich spoedig daarna in November 1910 tot Voorzitter zien uitverkoren, welke functie hij October 1911, wegens tijdelijk vertrek naar Amerika, moest neerleggen. Maar in September 1912 komt onder de notulen zijn naam weer als Secretaris voor, zonder dat eenige vergadering van zijn verkiezing melding maakt, zoodat zijn wederoptreden blijkbaar als vanzelfsprekend beschouwd werd. Een gelukkige beschouwing, want tot Januari 1918 heeft hij het Secretariaat met nauwgezetheid vervuld en was zijn sympathieke persoonlijkheid een steun voor Bestuur en Vergadering en vaak een vraagbaak voor de jonge collega's. Een goed voorbeeld voor ondergeteekende, zijn opvolger, die voor de volgende vergaderingen een 80 malen de notulen zou neerschrijven.

Van grootere beteekenis, dan de wisseling van het Secretariaat, zou de wisseling van het Voorzitterschap zijn. Themann in Januari 1911 tot Secretaris verkozen, zou nog in den loop van hetzelfde jaar, den vertrekkenden Griffijn als Voorzitter opvolgen. Zijn tijd heeft zich gekenmerkt door goede kameraadschap op de Vergaderingen, waarvan de notulen bij herhaling konden vermelden „aanwezig alle leden” en onder zijn Bestuur is het nieuwe pand Aert van Nessesstraat 119 voor de R. T. V. Kliniek ingericht. Maar de schrijver van het vorige artikel heeft reeds melding gemaakt van de lezing, die Leopold Frank einde

1916 voor de Vereeniging had gehouden, getiteld: „Wat hebben wij aan de R. T. V.?” En toen in Januari 1918 Themann had aangekondigd een herbenoeming niet te wenschen, was Frank de man, door de Vergadering aangewezen, om de leiding der Bestuurszaken op zich te nemen. Zijn taak zou geen gemakkelijke zijn, van iemand toch, die veel critiek heeft geuit, verwacht men ook daden en zeker hoopte de Vereeniging, dat er bij zijn optreden, een tijdperk van tweede jeugd zou ingeluid worden. En hij heeft ons nooit teleurgesteld; scherp van verstand, origineel in zijn ideeën, bezielde met groote werklust en liefde voor de R.T.V., heeft hij veel wakker geschud wat sliep en veel veranderd, dat sinds de dagen der Batavieren maar was blijven voortbestaan, zonder dat er rekening was gehouden met de zeer veranderde tijdsomstandigheden. In- en uitwendig werd veel gereorganiseerd; hoewel behoudend getint, met de in die dagen wel eens smalend door ons — de jongeren (waar zijn die haren, waar ik eens de kammen in brak?) geciteerde „Genootschapsgeest”, ging hij mede met zijn tijd en liep dezen zelfs vaak met vérzienenden blik vooruit, waarbij hij steeds het gelijk aan zijn kant kreeg. Trouw heeft hij de Vereeniging gediend, totdat in 1926 de dood hem aan ons heeft ontrukkt. Op vele plaatsen in dit verslag, zal van de vruchtbare resultaten van Frank's bestuur melding worden gemaakt en het is zeker ook om zijn nagedachtenis te eeren, dat het thans zittende Bestuur het raadzaam heeft geoordeeld, om in deze boekstaving der geschiedenis van de R.T.V. veel van zijn werk aan de vergetelheid te ontrukken.

De Penningmeester H. Huisinga, vormde in 1918 nog een gewenschten schakel met het oude Bestuur; hij werd in 1919 vervangen door L. A. Henry. In hem heeft de R.T.V. een goede kracht gevonden, die bij de toename der bedragen, die onder zijn beheer waren, zich een goed financier heeft getoond, met zijn volle gewicht zittend op de kas, waar noodig. Maar voor een goed doel, was er altijd geld, de diverse posten in zijn kasboek voorkomende, deden vaak meer denken aan de administratie van een detailzaak in sterken drank, dan aan de boekhouding eener ernstige tandheelkundige vereeniging. En het geld kwam er, door zijn krachtdadig optreden werden de aanwezigen ter Vergadering vrijwel genoopt al hun hebben en houden af te dragen (O, goede Alva, die met de tiende penning reeds tevreden was!) Maar zijn meest op den voorgrond tredende eigenschap, gedurende zijn Bestuursfunctie, is wel geweest en is ook thans nog na zijn emeritaat: een streng doorgevoerd eerlijkheidsgevoel, dat er niet van houdt recht te praten, wat krom is

of een categorie „lapkerels” van de Vereeniging te maken.

Nadat in 1924 de Statuten dienovereenkomstig waren gewijzigd en de mogelijkheid opende om het aantal Bestuursleden van 3 op 5 te brengen, trad in dat jaar A. Slooten toe als Penningmeester 2de Kliniek en in 1925 H. E. Ekker als 2de Secretaris.

In hetzelfde jaar 1924 zag de Vereeniging zich verplicht, door de uitbreiding van haar ledental, de plaats van samenkomst te veranderen en het vergaderlokaal in de Aert van Nesstraat te verlaten. Het werd er te benauwd; een ventilatie op het bescheiden verzoek van Mevr. Muntendam aangebracht, vermocht aanvankelijk de geur van een 15tal, in die dagen niet al te beste sigaren eenigszins onschadelijk te maken, maar elk jaar baarde een aantal nieuwe Amersfoorters! Wel ging ons allen de verhuizing uit het oude lokaal, waar na de ernstige vergadering ook zoo veel „nageplakt” was, zeer ter harte. Eerst werd naar Suisse, later naar Richte de samenkomst verplaatst. Verschillende gebeurtenissen en bemoeiingen in de R.T.V. zal ik nog nader beschrijven.

Vergaderingen en Vereenigingsleven in de R. T. V.

De vergaderingen, die maandelijks werden gehouden, mochten vooral de eerste jaren, op een zeer groote belangstelling van de leden rekenen. Gedurende de eerste 17 jaren van haar bestaan, was de R. T. V. een vraaggezelschap (invitatie eerst mogelijk na een jaar vestiging), waarvoor in 1917 van de 32 hier gevestigde tandartsen slechts 14 waren uitgenoodigd.

In 1918 werden nog uitgenoodigd Mevr. C. Frenkel-Wiener en de Heeren L. H. van Hulsteijn, A. Edel (in 1922 naar Amsterdam vertrokken), en A. Slooten. De belangstelling van dit kleine contingent der collega's was zeer groot, de opkomst op de vergaderingen trouw en door vriendschappelijke samenwerking en professioneel plichtsgevoel werd er naar binnen en naar buiten een activiteit getoond en werden er daden verricht, waarvoor in de groote vereenigingen van thans, het aantal belangstellenden vaak met groote moeite te vinden is. Intusschen waren er ook in den loop der tijden bezwaren opgekomen, die er tegen gingen pleiten om het ledenaantal zoo klein te houden. Als hoofdbezwaar gold, dat naar mate de Vereeniging meer naar buiten optrad, er door officieele lichamen wel eens de vraag werd gesteld: „Hebt U als vraaggezelschap, dus als kleine groep, wel het recht om namens de Rotterdamsche tandartsen te spreken.”

En Frank ging gaarne met zijn tijd mede; zoo werd in 1918 de gelegenheid geopend om na één jaar van vestiging, zich voor het lidmaatschap aan te melden, waarna ballotage over de toelating zou beslissen. In 1920 traden daarop toe de artsen J. de Jongh en P. Jas en collega J. Jansen, in 1921 Mevr. M. v. d. Hoeven-Holtappel (vertrokken naar Indië 1924) en H. van Raalt; in 1922 W. Harcksen en in 1923 J. D. Toose en Mevr. E. C. Asal. En toen in 1923 ook het beletsel van één jaar vestiging verdwenen was uit het reglement en de pas gevestigden zich terstond aan een ballotage konden onderwerpen, begon de toeloop van nieuwe leden met verhaasten tred te gaan. In 1924 H. E. Ekker, J. G. Harcksen, H. L. Nieveen (vertrokken naar Oldenzaal in 1925), J. H. Pijpers (nog in hetzelfde jaar 1924 overleden), A. Stehouwer, H. L. Struckmann, Th. L. J. Franz (in 1925 vertrokken naar Indië), Dr. G. Anich, J. J. N. Pater, Dr. E. Hertzka, Th. Ridder en arts W. de Vries; in 1925 gevolgd door de dames M. Jappe Alberts-Linnewiel en M. Slooten-Hioolen en de heeren A. Jappe Alberts, A. v. d. Mey de Bie en Dr. F. Athmer. Begin 1926 traden nog toe: N. G. M. Masson en B. J. Brugman, van wie de laatste zich al weer spoedig zou doen kennen als een der meest actieve leden der R.T.V., die door durf en organisatorische talenten een grooten invloed zou uitoefenen op de gebeurtenissen na 1926.

In de jaren, die mijn verslag beschrijven, omvatte de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheekunde alle leden, in de provincie Zuid Holland gevestigd, in één groote afdeling en eenige malen kwam in het Hoofdbestuur de vraag aan de orde: is het niet gewenscht, deze afdeling te splitsen in een noordelijk en in een zuidelijk gedeelte; waarbij dan de gedachte voorzat, dat de Rotterdamsche Tandheekundige Vereeniging als zelfstandig lichaam zou ophouden te bestaan, om met assumeering van Dordrecht, Gouda e.o. steden, zich als een onderafdeeling in de nationale Maatschappij op te lossen. In 1920 en 1925 was deze kwestie urgent. Vele redenen bleven voor de R. T. V. bestaan om haar zelfstandigheid niet op te geven. Het zwaarste hebben hier wel gewogen verschillende feiten uit haar geschiedenis. Reeds in 1901 gesticht, dus 13 jaren, vóórdat de tandartsen in den lande de wenschelijkheid van een Maatschappij tot Bevordering van Tandheekunde voelden, is door haar veel pionierswerk gedaan, zoowel op het gebied der propaganda, als door de oprichting harer Kliniek, waar zij goede en goedkoope tandheekundige hulp aan de daarvoor in aanmerking komende deelen der bevolking wilde verstrekken en door

de daad de onbevoegde uitoefening der tandheekkunde hoopte te bestrijden. De R.T.V. was vaak spontaan en deinsde niet voor een experiment terug; de Maatschappij, het regeeringslichaam kan en mag niet zoo spontaan zijn.

En dan de exploitatie der Klinieken, een belang, dat uitsluitend de Rotterdamsche collega's betreft, dat op onze maandelijksche vergaderingen steeds een onderwerp van bespreking uit maakt, heeft deze wel de belangstelling van het geheele Zuiden der Provincie, van Gouda, Dordrecht, Hellevoetsluis? Ook is onze ballotage nog zoo geregeld, dat ieder, die zich opgeeft, eerst in een vergadering besproken wordt, vóórdat de ballotage vergadering plaats vindt. Een vereeniging van 55 leden kan geen intieme vriendenkring meer zijn, maar iemand van wien de vrees bestaat, dat hij de zeer vriendschappelijke geest der vergaderingen zou kunnen benadeelen, kan reeds daarom onze deuren gesloten vinden. En dat zou een afdeling der Maatschappij niet mogen doen. Ook het gemeenschappelijk minimum tarief, waarvan de naleving een verplichting is voor de toelating tot het lidmaatschap der R. T. V., zou een struikelblok blijven voor omvorming tot Maatschappij-afdeling. Voor outsiders zij hierbij uitdrukkelijk vermeld, dat de verstandhouding tusschen R. T. V. en Maatschappij steeds prima is; reeds uit collegiaal gevoel, zal de Plaatselijke Vereeniging geen gewichtige actie ondernemen, zonder haar groote zuster te raadplegen en bestuursfuncties van beide lichamen zijn vaak in dezelfde personen vereenigd.

Bij herhaling heeft dan ook, ter gelegenheid van Gedenkdagen der R. T. V., de vertegenwoordiger der Maatschappij gewaagd van de vriendschappelijke verhouding der beide vereenigingen. Moge die ook in de toekomst zoo bestendig blijven!

De Klinieken der R. T. V. 1918—1926.

De nieuwe Kliniek der R. T. V. in 1917 geopend, waarvan de schrijver van het vorige artikel reeds melding gemaakt heeft, mocht zich van den beginne af in groote belangstelling verheugen. De eerste werkende leden waren daar: Mevr. Backer Dirks-Mahn, J. J. Backer Dirks, L. A. Henry, H. Husinga, A. J. M. Oidtmann en G. L. B. Themann. Gedurende het jaar 1919 was ook Mevr. C. Frenkel-Wiener werkzaam, terwijl in 1918 Themann de gelederen der werkende Leden verliet. Hem mogen we wel dankbaar zijn voor het feit, dat toen de Kliniek eens tijdelijk de belangstelling der R. T. V. leden miste, hij in de bres gesprongen is, om haar zelfstandig te exploiteeren en zoo-

doende haar onafgebroken voortbestaan te verzekeren en haar bestaansrecht te bewijzen.

Het va-et-vient van alle medewerkers zal ik niet chronologisch te boek stellen, maar mij beperken tot de mededeeling, dat tot 1926 ook de collega's J. Jansen, H. van Raalt, W. Harcksen, K. Verhoeven, A. Edel, J. D. Toose, Mevr. Asal, H. E. Ekker, L. Fransz, H. L. Nieveen, J. J. N. Pater en arts W. de Vries voor langeren of korteren tijd tot werkers op de eerste Kliniek behoorden. Maar zeker zouden de oudere R. T. V. leden mijn verslag onvolledig vinden, wanneer ik hier verzuimen zou te vermelden, dat Mejuffrouw Betje van den Bosch vanaf 1 Februari 1902 tot 1 Augustus 1923 onafgebroken de taak der werkende leden door haar goede hulp heeft verlicht. Het Bestuur heeft haar blijk gegeven van de erkenning harer goede diensten ter gelegenheid van haar 20 jarige ambtsherdenking en van haar huwelijk.

In 1923 heeft de R. T. V. uitvoering gegeven aan een reeds lang bestaand plan, om bij uitbreiding der vraag naar behandeling op onze Klinieken, ook meerdere gelegenheid voor behandeling te openen. Het voornemen was hierbij, een systeem van decentralisatie te volgen, zoodat op 16 November 1923 de tweede Kliniek der Vereeniging Goudsche Singel 135 gevestigd werd.

In de gehoorzaal van het Ziekenhuis Coolsingel hield de Voorzitter Frank een rede over „De geschiedenis der R.T.V., haar doel en werkwijze”, gevolgd door een voordracht van Dr. J. Ph. Eliás, Inspecteur, Hoofd van het Geneeskundig Schooltoezicht over „Hygiëne en Ethica”.

Op de tweede Kliniek werden aanvankelijk de werkzaamheden verricht door collega A. Stehouwer; in 1925 traden als medewerkers toe Dr. F. J. Athmer, A. Jappe Alberts en A. H. A. v. d. Mey de Bie en voor korten tijd Mevr. Asal. Omtrent het verdere verloop van de uitbreiding der Klinieken na Febr. 1926 zal mijn opvolger in deze reeks artikelen nog verder vertellen.

De R. T. V. en het Ziekenfondswezen.

Deze bemoeiingen behooren niet tot die, welke de vereeniging er steeds zoo gunstig mogelijk heeft afgebracht. Wanneer Frank in zijn troonrede in 1918 bij de vele plannen, die hij ontvouwde, ook de hoop uitte, een oplossing te brengen in de kwestie van het Ziekenfondswezen, dan is deze wel een zeer ijdele gebleken.

Af en toe, voornamelijk, naar mate één der vele ontwerpen Ziektewet, die we beleefd hebben, kans kreeg in de Kamer be-

handeld te worden, begon een spontane belangstelling voor dat vraagstuk, die gewoonlijk weer luwde, als de mogelijkheid groeide, dat het ontwerp weer in 's Ministers portefeuille zou verdwijnen.

Maar met dat al werd door het Bestuur toch de noodzakelijkheid gevoeld, dat in onze stad voor den fondspatiënt naar een

Het pand Goudschesingel 135 in 1923 ingericht als
2de kliniek der R. T. V.

meer uitgebreide hulp moet gestreefd worden, dan de „eerste hulp bij ongelukken”, die hij in de voorafgaande jaren van het Fonds kreeg. Meer hulp was er niet te verwachten, gezien het aantal tandartsen, dat in de jaren vóór 1925 voor de fondspatiënten beschikbaar was met het gevolg dat de groote meerderheid dezer patiënten voor extracties, van de gratis hulp op onze kliniek gebruik maakten. Een zeer ongewenschte toestand. Maar de belangstelling voor tandheekkundige verzorging, zoowel van de zijde der fondsen als van die der patiënten was zeer gering, ter-

wijl de fondsen onderling nog een zekere concurrentie-strijd voerden, waarbij de tandheekkundige hulp soms als inzet dienst deed. Van de aan de fondsen verbonden tandartsen, was een groot deel geen lid van de R. T. V. Toen zich in de jaren 1924 en 1925 de de gelegenheid voor deed met de fondsen te onderhandelen over verbetering der tandheekkundige hulp, vond het Bestuur het raadzaam de inleidende besprekingen te doen voeren door een afzonderlijke Commissie, waarvan collega Krijn Verhoeven het voorzitterschap aanvaardde. Bij de leden der R. T. V. was, mede door een lezing van Frank „De tandarts en het Ziekenfondswezen”, meer belangstelling gewekt.

Zoo werd aanvankelijk met alle fondsen over een uniforme regeling onderhandeld, maar spoedig viel het grootste deel der fondsen van de Bond af en nu trachtte het Bestuur met de fondsen A.Z.R., A.R.V. en R.A.Z. tot een resultaat te geraken.

Een contract kwam in 1925 tot stand, waarbij het systeem „betaling per verrichting” werd gevolgd. De voorwaarden hierin genoemd, b.v. f 2.25 per vulling, zagen er op papier vrij aannemelijk uit, maar . . . er was tevens door de fondsen een limiet gesteld voor de beschikbaarstelling van gelden, tot een bedrag van f 0.30 per ingeschrevene. Spoedig bleken de gedeclareerde bedragen boven de begrooting te gaan en nu komt een tijd van sukkelen en marchandeeren. Op de rekening werd geregeld gekort (in November 1925 was het beschikbare bedrag reeds met 50% overschreden) en spoedig daalt de vulling in het contract op f 1.50, maar ook hierop moest spoedig weer gekort worden. Het werd ons duidelijk gefaald te hebben. Onze hoop was er op gebaseerd, dat, als de hulp bij onze groep fondsen tandheekkundig goed zou zijn, dat dan de gelden ook wel ruimer beschikbaar gesteld zouden worden, daar de patiënt zich gaarne een contributie verhooging zou laten welgevallen. Slechte tijden en de reeds genoemde onderlinge concurrentie der fondsen werden ons als de bezwaren voorgehouden, om tot contributie verhooging over te gaan. Zoo sukkelden wij voort en zullen dat nog blijven doen, want ook het Bestuur der Afd. Rotterdam en Omstreken der Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheekkunde, dat sedert ruim een half jaar de ziekenfonds belangen heeft overgenomen, heeft in de voor tandheekkunde uitgetrokken bedragen, geen verandering weten aan te brengen.

*Moeilijkheden gedurende den wereldoorlog en den tijd
der distributie.*

Naarmate de oorlogvoerenden voelden, welk een overwegend

belang er voor hen aan gelegen was, om den vijand levensmiddelen en materialen voor oorlogsgebruik te onthouden, werd door scherpe grensbewaking en controle der zeeën getracht, invoer in de vijandelijke landen onmogelijk te maken. Onder deze omstandigheden was het niet verwonderlijk, dat ons land, zoo gunstig gelegen voor uitvoer, zoowel naar de Centrale Mogendheden, over de landgrenzen van Duitschland en het bezette België, als naar de Geallieerden over zee, wel een zorgen-object voor alle oorlogvoerenden was. De grootste voorzichtigheid was geboden, om er voor te waken, dat hier te lande geen voorraden zouden opgestapeld worden, met als noodzakelijk gevolg, het met mondjesmaat toestaan van invoer van die artikelen, die voor voeding of oorlogsuitrusting voor den vijand beteekenis konden hebben. En naar mate de geruchten van voedsel- en materialen gebrek meer doordrongen en de surrogaten, de sinds jaren beproefde materialen begonnen te vervangen, werd deze waakzaamheid door mijnversperringen en duikbootenoorlog op de spits gedreven. Deze omstandigheden in aanmerking genomen, moeten we wel bekennen, dat voor ons, zoowel als burgers, als in de uitoefening van ons vak, deze jaren slechts met eenige grootere onaangenaamheden gepaard gegaan zijn. Maar we mogen ons gelukkig rekenen, dat de uitoefening der praktijk ons nooit onmogelijk gemaakt is. Ja, we hadden onze broodbonnen, vetbonnen, vleeschbonnen, aardappelbonnen, suikerbonnen, we dronken wel eens thee van linde-bloesem of cacao boonenschillen, we misten onze koffie wel eens en rookten de geheele inheemsche flora op, maar we kregen toch ook onze rubber, goud e.a. materialen. Onze rubber ontvingen we van de N. O. T. (Nederlandsche Overzee Trust), evenals crampontanden, de gouddistributie ging direct van de Ned. Bank uit, alles in verhouding tot de in vorige jaren verbruikte hoeveelheden. En er werd ook wel eens gesmokkeld. Vooral rubber. En waar de koper dit liefst geheim hield, lag er een schitterend terrein voor bedrog en knoeierijen open. Ik herinner mij, de met gejuich ontvangen mededeeling van een onzer leden ter vergadering, dat hij in staat zou zijn op 165 K. G. rubber de hand te leggen. Ieder mocht mede doen, proefmonsters aanwezig, kortom we zaten op satijn, maar... bij aflevering bleek de partij niet veel overeenkomst te vertoonen met de proefmonsters, zoodat er van de 165 K. G. slechts eenige ponden bruikbaar materiaal overbleven.

Wel had de Vereniging hier een uitgebreid terrein voor hare bemoeiingen, door haar invloed aan te wenden bij stedelijke en landelijke autoriteiten en door het collegialiteitsgevoel der leden

onderling wakker te schudden, om elkaar te helpen waar mogelijk. De één toch had zijn „salon” ingericht als gipsbergplaats, een ander beschikte door bijzondere omstandigheden over een groote tanden collectie, over kwik en rubber. En we hebben in die dagen van elkander veel collegialiteits-gevoel ondervonden. Hoe moest de Vereeniging verder niet optreden in het belang van de leden en haar Kliniek bij de Bureaux van Kolendistributie en de rantsoeneering van gas en electriciteit! Aan dat alles zat veel werk vast, ik herinner me de bemoeiingen om een groote collectie tanden uit Engeland te krijgen in 1918. Eén der leden had te kennen gegeven, dat hij voor de Kliniek geen kunsttanden meer kon afstaan, daar zijn collectie te zeer geslonken was. De aanvoer van Solila-tanden zou alleen bevorderd worden door de N.O.T., als er door bemiddeling van de N.U.M. (Nederlandsche Uitvoer Maatschappij) eerst een hoeveelheid goud zou worden overgestuurd, noodig voor de vervaardiging dier tanden.

Kort daarop luidden veranderde politieke toestanden in, waardoor dit nijpende gebrek weer verdween. Tot welke vreemde annonces dit wel aanleiding had gegeven, moge uit het volgende feit blijken. Evenals de groenteboer, die momenteel geen aardappelen had, een bordje op zijn raam plaatste „geen aardappelen meer”, zoo trof men in de wachtkamer van één der collega's hier ter plaatse (gelukkig geen lid der R. T. V.) een bordje aan met het opschrift: „geen plombeersel meer”.

De beslommeringen, verbonden aan grootere Vergaderingen en speciaal aan diners en andere festiviteiten, konden in die dagen vaak zeer groot zijn, kolen- en lichtdistributie en daarmee gepaard gaande vervroegde sluiting van de restaurants, speelden hierbij, naast het ingewikkelde bonnenstelsel, waarbij we bijna vóór iedere hap vooraf een bon moesten inleveren, een rol. Toen de Maatschappij ons in 1918 verzocht, de regeling der jaarvergadering op ons te nemen, kon de traditioneele boottocht, die iederen gast van Rotterdam boven het hoofd hangt, niet doorgaan — voor een dergelijk doel werden geen kolen verstrekt.

„Na lang beraad met het Hoofdbestuur” zoo vermeldde een circulaire aan de Maatschappij-leden toegestuurd, „hebben we moeten afzien van een officieel uitgebreider diner. Met het oog op de tijdsomstandigheden, en het onzekere der tegenwoordige menu's, meent de regelingscommissie een gezamenlijk kleiner diner te mogen aanbevelen. Denkt U ook aan broodkaart en veten boferbons”. Hoe kort ligt deze tijd nog achter ons en hoe lang zijn we deze misère weer vergeten.

Werkzaamheden der Propaganda Commissie.

De Propaganda Commissie ingesteld in 1917 als één der elementen, die tot een wederoplaaijen van de activiteit in de sociale zorgen der R. T. V. zou moeten bijdragen, is vanaf het oogenblik harer instelling met voortvarendheid werkzaam geweest. De keuze der leden was dan ook zeer gelukkig: Leopold Frank met zijn groot initiatief en vindingrijkheid om nieuwe ideeën te lanceeren en nieuwe ondernemingen aan te durven; Mevrouw Muntendam-Isebree Moens, zoowel in de R. T. V. als in de Ned. Vereeniging tot Bestrijding van het Tandbederf, een stuwende kracht, die niet stil kan zitten, als zij nog slechts een half resultaat heeft bereikt en Joh. J. Griffijn, in onze Vereeniging, evenals in de andere Vereenigingen, waar hij van het Bestuur deel uit heeft gemaakt, de man met groote liefde voor zijn vak en het animo, om zich voor alles, wat de propaganda betreft, te interesseeren. Zij allen hebben in de jaren na 1917 veel en goed werk verricht.

De eerste arbeid dezer Propaganda Commissie zou er toe beperkt blijven om Gemeente- en andere groote instellingen, die zich op philanthropisch gebied bewegen, evenals groote bedrijven op het bestaan en werk onzer kliniek te wijzen. Brieven werden daartoe verzonden aan de medici van Rotterdam en omliggende dorpen, kaarten werden verstrekt aan verschillende fabrieken e.a. bedrijven met verzoek deze te willen ophangen in de schaftlokalen, in de Ziekenhuizen en gebouwen van den Gemeentelijken Geneeskundigen Dienst en andere lichamen waar het de Commissie wenschelijk toescheen, om de aandacht op onze Kliniek te vestigen. Een daartoe aangewezen controleur ging na, of er aan ons verzoek wel voldaan werd.

Maar nauw samenhangende met de plannen om het arbeidsveld der Kliniek te vergrooten, moest ook de betere tandverzorging in het algemeen gepropageerd worden en ook hier heeft de Commissie haar taak breed opgevat. Zij had reeds in 1918 een propaganda-fonds gesticht, waarbij zij van vele collega's uit den lande en ook van enkele particulieren en Vereenigingen steun mocht ondervinden.

De verspreiding van schoolplaat, van groote en kleine brochure, beide uitgaven, het geestelijk eigendom der R.T.V., maar afgestaan aan de Vereeniging tot Bestrijding van het Tandbederf, werd met groote ijver ter hand genomen. Een drietal spreuken, op het gebied van tandheelkundige propaganda, werden in net voorkomen gedrukt: „Wie dan alleen tandheelkun-

dige hulp inroept, als hij kiespijn krijgt loopt gevaar zijn tanden vroeg te verliezen."

„Wie zijn tanden regelmatig laat onderzoeken en behandelen, behoudt deze en blijft verschoond van kiespijn."

„Behoudt Uw tanden door ze regelmatig te borstelen."

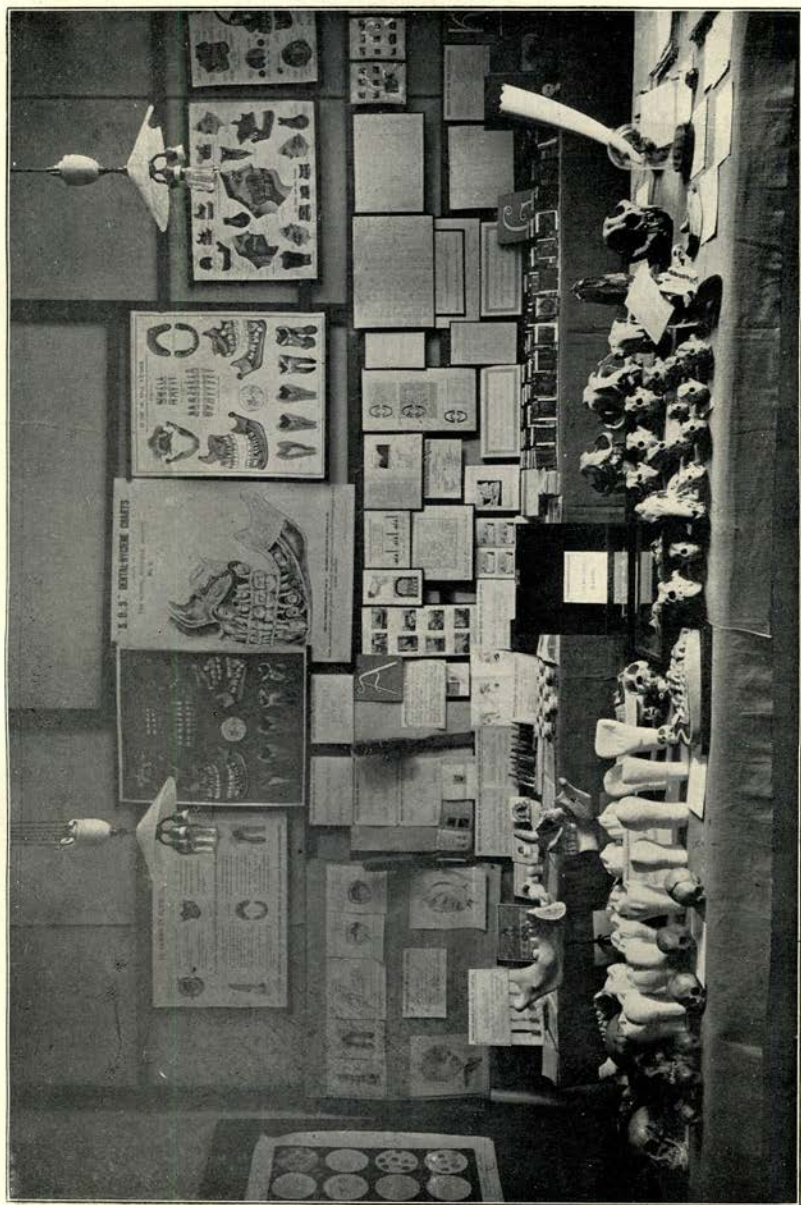
Ze hadden succes, binnen een paar maanden was de oplage uitgeput en herdruk gewenscht. Ook deze uitgave werd in 1919 aan de Nederlandsche Vereeniging tot Bestrijding van het Tandbederf overgedragen.

Maar reeds zon de Propaganda-Commissie op meer middelen en wilde nieuwere wegen bewandelen, overwoog de samenstelling eener tandheelkundige tentoonstelling, de eerste op dit gebied in ons land. Voor een plaatselijke vereeniging, welke in die jaren nog geen 20 leden telde, zou de organisatie uit een financieel oogpunt te veel vragen. Dankbaar zijn we daarom hier nog eens te kunnen gewagen, van de groote steun financieel, moreel en daadwerkelijk van zoovele kanten ondervonden.

Het Tijdschrift voor Tandheelkunde stond vrijgevig ruimte af om publicaties over de plannen te plaatsen.

De Nederlandsche Vereeniging tot Bestrijding van het Tandbederf sympathiseerde zóó met de plannen der R. T. V., dat zij aan de Propaganda-Commissie vrijwel een blanco crediet schonk voor aankoop van demonstratie-voorwerpen, mits de tentoonstelling na haar bezichtiging hier ter stede, aan deze nationale Vereeniging zou worden overgedragen. Een vorstelijk gebaar, dat althans de financieele zorgen voor de Commissie feitelijk op zijde schoof. Het Nederlandsch Tandheelkundig Genootschap zegde f 100.— toe en de Zuid Hollandsche Vereeniging „Het Groene Kruis" schonk een gift van f 1000.—. Aan deze laatste gift werden een aantal zeer reële voorwaarden verbonden, die volkomen gewettigd waren, door de royale steunverleening. Alle voorwaarden, waaraan gaarne zou worden voldaan.

Waren zoo dan al de belangrijke financieele zorgen voor de Commissie verdwenen, des te grooter werd haar moreele verantwoording, dat de Vereeniging thans ook met iets goeds voor den dag moest komen, wilde ze het groote vertrouwen in haar gesteld, niet smadelijk beschamen. Flink werd de hand aan de ploeg geslagen, de plannen begonnen te vorderen en Mei 1920 was reeds vastgesteld als datum; maar in twee opzichten zou voor het slagen van het tentoonstellingsplan de hulp van de vele collega's uit den lande nog noodig zijn: het verschaffen van de objecten, die voor een groot deel zelf vervaardigd zouden moe-

Een overzicht over eenige afdelingen der Tentoonstelling.

Een ander kijkje op de Tentoonstelling.

ten worden en het voorbereiden van de belangstelling voor zoo'n tentoonstelling door lezingen.

Voor het verschaffen van objecten was de hoop wel zeer gericht op hulp van de Wijzen uit het Oosten, het college van Lectoren te Utrecht. En zij lieten ons niet in den steek: Grevers, Mej. Schuiringa, Dr. v. Loon, Dr. de Groot, Switters en Bakker, van allen mochten we òf onderwijsmateriaal der studenten òf eigen modellen en voorwerpen ingezonden krijgen.

Behalve de Lectoren, wil ik als de voornaamste inzender buiten Rotterdam alléén nog noemen collega Bisseling, die zijn merkwaardige verzameling curiositeiten, speciaal op het gebied van oude gravures, aan onze tentoonstelling in bruikleen gaf.

Intusschen waren ook de omstandigheden om belangstelling bij het publiek op te wekken ons gunstig geweest.

Een paar lezingen werden door collega's voor leeken gehouden, A. L. J. C. v. Hasselt, uit den Haag, had juist voor de Volksuniversiteit een paar voordrachten gehouden over tandheelkunde, het was of alles er toe mede werkte, om op slagen aan te sturen.

Zoo werd dan 8 Mei 1920 de tentoonstelling geopend door Dr. J. Ph. Elias, Voorzitter van de Zuid Hollandsche Vereeniging „Het Groene Kruis,” en t. e. m. 19 Mei is ze ter bezichtiging geweest in „Ons Huis”, Gouvernestraat. (In het oorspronkelijke plan om haar tot 16 Mei te houden kwam wijziging en zij werd met 3 dagen verlengd). Gedurende de tentoonstelling hield A. L. J. C. v. Hasselt (den Haag) een lezing over „Schooltandverzorging” en J. M. Klinkhamer (Den Haag) één over „Tand- en Mondhygiëne.”

De afdelingen waren goed verzorgd:

Afd. A. Mond- en tandhygiëne (demonstratie modellen, brochures en wandplaten van binnen- en buitenland, litteratuur en statistieken, overzicht over uitgaven en werk der R.T.V., Propaganda Schooltandverzorging).

Afd. B. Tandcaries (preparaten en modellen om anatomie v. d. tand en optreden der caries te verduidelijken).

Afd. C. Prothese, Kroon en Brugwerk.

Afd. D. Obturatoren.

Afd. E. Afwijkingen en regeling der tandstelling (o.a. mooie demonstratie-modellen „duimzuigen en het afleeren daarvan.”)

Afd. F. Vergelijkende anatomie.

Afd. G. Lantaarnplaatjes dienstig bij lezingen.

Afd. H. Oude instrumenten.

Afd. I. Oude boeken en platen.

Afd. J. Kaakfracturen.

Afd. K. Röntgenfoto's.

Afd. L. Moderne tandheelkundige installatie.

Afd. M. Installatie van den ouden Kiezentrekker.

Afd. N. Tandtechnische inrichting.

Afd. O. Collectie moderne extractie tangen.

Gelukkig voor het vele werk er aan verbonden, genoot de tentoonstelling bij collega's en publiek een gunstig onthaal en goede pers, de flink aangepakte reclame op de aanplakzuilen met opvallend affiche, de vlaggetjes op de tram, zij lokten 3000 bezoekers naar „Ons Huis” om een kijkje te nemen. Daar surveilleerden onze vrouwen en een paar collega's volgens rooster, om toelichting te geven aan de belangstellende bezoekers.

Geen wonder, dat deze tentoonstelling ook de aandacht trok van collega's uit andere steden, zoodat zij al spoedig (26 Maart t. e. m. 1 April 1921) in den Haag werd opgesteld, waar zij de eer genoot in tegenwoordigheid van Z. K. H. Prins Hendrik door Dr. Josephus Jitta, Voorzitter van den Gezondheidsraad, geopend te worden en H. M. de Koningin Moeder als hooge bezoeker mocht ontvangen.

Nadat zij intusschen was overgegaan aan „Het Groene Kruis”, dat zich met de verdere exploitatie zou belasten, begon haar ommegang in den lande.

Het eerste kwam aan de beurt Dordrecht, waar de schooltandverzorging was ingevoerd en de Gemeentelijke Geneeskundige Dienst haar had aangevraagd.

De opstelling gebeurde ook hier door de Propaganda Commissie der R. T. V. en een paar werkwilligen. Daarna heeft de R. T. V. vertrouwd, dat de kleine wel op eigen beenen kon staan en haar weg in de wereld zou vinden. Intusschen had de Propaganda Commissie vele andere terreinen ontdekt, waar ze haar krachten aan de ontginning wilde schenken. Het boekje van Nelly Volker van Waverveen „'s Avonds als wij slapen gaan” werd door haar voor een tweede druk bestudeerd, en daarna overgedragen aan de Nederlandsche Vereeniging tot Bestrijding van het Tandbederf, voor welke vereeniging Dr. C. v. d. Hoëven een voorwoord schreef.

In 1924 verscheen een Nederlandsche bewerking van „A. Child's Book of the Teeth” van Ferguson, door dezelfde commissie verzorgd, maar overgedragen aan de groote nationale Vereeniging tot Bestrijding van het Tandbederf, een groot suc-

ces voor deze vereeniging, die reeds in het eerste jaar 4000 exemplaren verspreid zag. Het klinkt voor een outsider wel eens verwarrend dat samengaan der beide vereenigingen. Maar zij, die met de geschiedenis dier dagen bekend zijn, weten dat de bovengenoemde leden der Propaganda Commissie van de R. T. V. tevens Voorzitter, Vice Voorzitter en 1ste Secretaresse van

De reclameplaat voor de Tandheekundige Tentoonstelling, die van 9—19 Mei 1920 te Rotterdam gehouden is.

de Nederlandsche Vereeniging tot Bestrijding van het Tandbederf waren, zoodat tusschen beide lichamen een personeele unie bestond. In welke functie zij hun propagandistische werkzaamheden verrichten, doet weinig ter zake, een feit is, dat de voorbereidende werkzaamheden steeds een belangrijk deel van het programma der R. T. V. vergaderingen in beslag namen, voor welk doel de leden gaarne hun volle belangstelling gaven.

Na Ferguson (waarvan de uitgave thans 33000 exemplaren telt) kwam de propaganda film van Prof. Kirk aan de beurt. Deze werd, van een Hollandsche tekst voorzien, afgedraaid door

de Nederlandsche Vereeniging tot Bestrijding van het Tandbederf in het gebouw „de Samaritaan” op 27 April 1923.

Hier waren de wethouder van onderwijs, Mr. A. v. d. Hoeven en vele schoolautoriteiten aanwezig, zooals de Commissies van toezicht op middelbaar en lager onderwijs, evenals de Gemeentelijke Geneeskundige Dienst, vele andere Commissies en vereenigingen; voorts kinderartsen, inspecteurs en hoofden van scholen e.a. Deze avond, waar Leopold Frank en A. L. J. C. van Haselt het woord voerden, zal er zeker toe bijgedragen hebben om bij de bewindsmannen der Gemeente, de belangstelling voor schooltandverzorging wakker te schudden. Diverse schoolkisten met onderwijsmateriaal waren er opgesteld.

Wanneer ik terloops nog vertel, dat de Commissie iedere gelegenheid, die zich voordeed (b.v. de tentoonstelling „Onze Voeding” in 1924) te baat heeft genomen om haar werkracht in dienst der propaganda te stellen, dan kan ik het overzicht over haar werkzaamheden hiermede besluiten.

Jaarvergaderingen, lezingen, enz.

Gedurende de periode 1918—1926 is er een groote reeks lezingen en demonstraties gehouden. Veel medewerking heeft daarbij het Bestuur van de leden mogen ondervinden, die zich gaarne hiertoe bereid verklaarden en hoewel ik hier niet van alle onderwerpen een opsomming zal geven, wil ik niet verzuimen de belangrijke voordracht te memoreeren van onzen Eerevoorzitter Dr. Witthaus over „Tandheelkundige oorlogschirurgie”, gehouden gedurende de Jaarvergadering der „Maatschappij” in 1918. Ook velen buiten Rotterdam hebben de Vereeniging op lezingen en demonstraties vergast.

Laat ik volstaan met onder hen te noemen Dr. Harry Sicher, Privat Dozent te Weenen, die van 3 tot 13 April 1922 aan 10 der onzen een serie van 10 voordrachten en demonstraties gaf over zeer uiteenlopende onderwerpen (Re-, trans-en implantatie. Geleidings-anaesthesie, apexresectie, cysten operatie).

Op de 250ste vergadering (17 Januari 1925) bood Joh. J. Griffijn aan den Voorzitter, namens de leden, een mooi uitgevoerden hamer aan.

Onder de feestelijke gebeurtenissen in de Vereeniging, stond de Jaarvergadering steeds bovenaan, waarbij het samenzijn, door haar gezelligheid, de verschillen tusschen dag en nacht deed vergeten.

Zoo nader ik het einde van mijn verslag. In den zomer van 1926 zou het 25 jarig bestaan der R. T. V. op luisterrijke wijze worden gevierd, ook naar buiten zou er blijk gegeven worden

van het geanimeerde vereenigingsleven hier ter stede. In 1925 bestonden de voorbereidselen reeds voor de feestviering. Wie de leiding gedurende die herdenking op zich zou nemen, was niet twijfelachtig. Wel had Leopold Frank te kennen gegeven, dat door geschokte gezondheidstoestand, de taak hem wellicht te zwaar zou vallen, maar toen de 25ste Jaarvergadering op 16 Januari 1926 plaats vond, had zijn groote plichtsgevoel jegens de Vereeniging hem op dat besluit doen terug komen, zoodat hij dien avond het Voorzitterschap voor het jaar, dat wij ons toen nog als jubeljaar voorstelden, aanvaardde. Daar memoreerde hij de oprichting der R. T. V. door Witthaus, in een tijd, dat de stroom van het tandheelkundig werk op maatschappelijk terrein nog niet vloeyde. Het was nog een bevroren stroom, een ijsperiode. De R. T. V. heeft toen dienst gedaan als ijsbreker, zij heeft het water opengelegd, de stroom vloeibaar gemaakt. Van en naar alle kanten is er nu beweging! Maar toch zijn er nog beletselen, ijsschotsen, die moeten worden opgeruimd. En de kracht der R. T. V. als pionierster, achfte hij groot genoeg, om nuttig werk hierbij te verrichten.

Dit beeld gebruikte Leopold Frank, maar wie kon toen vermoeden, dat de begaafde en eens zoo krachtige kapitein bij dit opruimingswerk nog denzelfden avond van 16 Januari 1926 aan de Vereeniging zou worden ontrukkt? Hij stierf te midden van de leden, zijn vrienden, die hem allen zoo'n hoogachting toedroegen en die maar al te zwaar beseften, hoe er met den vriend Leopold Frank ook voor de R. T. V. een verlies geleden was, dat niet na zou laten, haar werkzaamheid en waakzaamheid te knotten. Een gulle gastheer, die met zijn hartelijke echtgenoot, na afloop van zoovele der samenkomsten, zijn huis steeds ter beschikking stelde. 20 Januari hebben de leden der R. T. V. de droeve tocht naar Westerveld ondernomen, om de verassing bij te wonen. Ondergeteekende heeft daar getuigenis afgelegd van de groote verdiensten van Leopold Frank voor de R. T. V. en van het gevoel van leegte en krachteloosheid, waarin hij de Vereeniging achterliet.

Moge ieder der leden van de Rotterdamsche Tandheelkundige Vereeniging de persoon van Leopold Frank blijven gedenken. Dan zullen zij allen pionierswerk blijven verrichten, bij de schoone taak der propaganda voor de betere begrippen op het gebied van mond- en tandhygiëne, — zijn lievelingswerk — en de daadwerkelijke propaganda blijven bevorderen, door de Klinieken der R. T. V. met nuttigen en nauwgezetten arbeid tot steeds grootere bloei te brengen.

J. J. BACKER DIRKS.